

4. Цуркан М. Методологічні підходи до навчання української мови як іноземної в закладах вищої медичної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 1 (28). С. 106–117.

Наталія ОРЛОВА

РОЗКРИТТЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ КОМПОЗИЦІЇ ПРИНТА

Сучасні споживачі висувають високі вимоги до продукту: якість, практичність, доступна ціна, естетична привабливість. На всі ці фактори може вплинути дизайнер, плануючи об'єкт виробництва. Англійський фахівець у галузі системотехніки Дж. К. Джонс зазначає, що даний вид діяльності, який лежить також і в основі дизайну, включає умовні три стратегічні етапи: дивергенцію, трансформацію та вищий її ступінь – конвергенцію [1].

На рівні дивергенції дизайнер використовує методи формулювання завдань, пошуку літератури на тему дослідження, виявлення візуальних невідповідностей, інтерв'ювання, анкетне опитування, дослідження поведінки споживачів.

На етапі художньої трансформації використовується «мозковий штурм», синектика оновлення вже існуючої системи, проектування нововведень шляхом усунення кордонів та нових функцій.

На етапі конвергенції використовують упорядкований пошук, системотехніку, проектування систем «людина – машина», пошук кордонів, кумулятивну стратегію Пейджа та стратегію колективної розробки гнучких проєктів (CASA) [1].

Стосовно орнаментальної творчості дизайнер вирішує різні завдання. Спочатку вивчає природні мотиви, спрямовані на вироблення культури малюнка (лінійно-контурного, тонально-живописного, лінійно-силуетного тощо) та обґрунтованість застосування матеріалу. Створене зображення переробляється у бік художньо-образотворчої символіки, семантики та застосування творчих методів для отримання креативних варіантів (повороти, фіксація поглядів з інших точок зору). Такі пропедевтичні вправи вдосконалюють зорову пам'ять та уяву, як, наприклад, у роботі з натури та її цифрової трансформації, або в акварельному натуралістичному етюді, що є основою для складання рапорту орнаменту.

Декодування образотворчого мотиву часто здійснюється за таким алгоритмом: виявлення лінійного початку, геометризація знайденого мотиву, стилізація тощо. Даний алгоритм дозволяє трансформувати образотворчий мотив у той, що формалізується.

Виявлення візуальних невідповідностей – це наступний етап у процесі застосування креативних методів створення нового орнаментального мистецтва. Так, суттєво змінюється вид знайденого мотиву, який іноді доходить до формального рішення при заповненні контуру кольором, фактурою чи текстурою.

Нове «прочитання» вже наявного мотиву дається під час психологічної оптимізації. Методи інтерв'ювання та анкетування як вузького, і широкого кола респондентів дає дивовижні результати. Катализатором виступають парафрази, що звужують вирішення проблеми. «Записані» в кількох варіантах словосполучень вони визначають розумове розкріпачення, підводять до творчості. Наприклад, виявлення характерного здійснюється через визначення фізичного об'єкта – назви тварини, рослини або об'єкта та вказівки їх суттєво-узагальнених характеристик. Наприклад, «працьовита бджола», «цар-риба» тощо. Це становить суть евристичного методу – морфологічного аналізу, коли виявляються ознаки, що характеризують проєктований об'єкт (пристрій, предмет) для подальшого аналізу наступної комбінаторики. У культурно-історичному плані цей процес виражається через фази «зображення» – «знак» – «символ», що відповідає вивченню характеру споживачів [2].

Алгоритм цього етапу здійснюється з початкової стадії натурних замальовок до «схоплювання» характерного мотиву, що дає якість образної виразності та підпорядковується алгоритму: натурне замальовування – декорування суб'єкта (об'єкта) – стилізація – знак – використання в орнаменті.

Виявлення силуету дає розуміння пластичного узагальненого вигляду. Методи пошуку ідей та структур дають варіанти трансформації у вигляді «мозкового штурму», синектики, трансформації вже самої системи (від виявлення природної логіки до структурної геометризації). Узагальнення через силует дає можливість перевести об'ємну форму в площинну та подальше декорування (сітку). Повороти, різні пози та ракурси, великі форми та малі обсяги визначають пропорційні співвідношення частин; виявлення симетрії-асиметрії композиції, ритмічне розташування елементів ведуть до динамічного чи статичного втілення.

Розкриття творчих якостей проводиться частіше за допомогою переробки вивченого образотворчого матеріалу з акцентом на структурну складову або на принципи її дії. Величезну роль відіграє концепція (лат. «conceptio» – розуміння, єдиний задум, провідна думка), що відбиває систему поглядів, певний спосіб бачення («точка зору»), розуміння, трактування будь-яких предметів, явищ, процесів, що презентують провідну ідею, конструктивний принцип, реалізують певний задум у тій чи іншій теоретичній практиці [6].

Можна виділити важливі аспекти концепції:

- єдність задуму всіх елементів її оформлення;
- забезпечення логіки реалізації концепції практично поетапно;
- внутрішня конкретизація ідеологічних, ціннісних, світоглядних установок автора під час проекту та її соціалізація за допомогою зовнішньої парадигми мислення;
- гнучкість концепції – можливість її розвитку та видозміни;
- наявність метафор, аналогів, стандартів у концепції для кращого «прочитання» її аудиторією та неможливості її «відчуження»;
- наявність комунікативних якостей автора під час спілкування із замовником, середовищем, аудиторією;
- привнесення концепції у дизайнерську площину та створення гармонійного середовища конкретного історичного етапу.

Прикладом може бути використання візуальних невідповідностей у роботі над кольором. Розглядаючи гармонійні поєднання, їх можна розділити на чотири основні групи: однотонові; споріднені; споріднено-контрастні; контрастні та додаткові. Образотворчий мотив, який має колір, що не відповідає його природі, може залишатися впізнаваним. Додавши до цього фактурне або текстурне виконання можна отримати додаткові способи репрезентації.

Натуралістична подача об'єкта, що трансформується у фрагментах, часто використовується як декоративний фон. Креативні якості засновані на емпіричному методі (переборі варіантів, методі спроб і помилок), який в 1898 р. був описаний Е. Торндайком, що інтегрує в собі минулий досвід і нові умови для вирішення завдання [4].

Синергетика (грецьк. «synergos» спільна діяльність) дозволяє виявити або встановити взаємозв'язок минулого і сьогодення, прогнозувати майбутнє в галузі дизайну, а також визначати основні варіанти формування проектної культури, аж до рівня інтеграції [2]. Тому, якщо вивчення натурального об'єкта, визначення його об'єктивних та особистісних якостей відбувається на початковому етапі, то подальше закріплення вивченого здійснюється при розгляді історичного досвіду у різних мистецтвах [7].

Використання принципів геометричного мистецтва (кубізм, орфізм, футуризм, конструктивізм, супрематизм та ін.) дають нові можливості трансформації традиційних форм.

Застосування «цифрового» мислення в розробці орнаментів дає можливість дизайнеру використовувати різні математичні способи проектування, які розвиваються в умовах удосконалення комп'ютерних технологій.

Фрактал (лат. fractus – дробовий, зламаний, розбитий) у мистецтві часто використовується як елемент, який багаторазово повторюється (множина має властивості самоподібності) [3]. У мистецтві та дизайні, як і в природі, фрактали позбавлені геометричної подоби, але відтворюють статистичні властивості цілого. Образи, які технічно не є фракталами, а створені з допомогою цифрових алгоритмів, відповідають фрактальному принципу організації художнього простору. Сутнісні характеристики цього виду дозволяють вийти за межі традиційного мистецтва [5]. Структура образотворчого мотиву, де перетинаються час і простір, утворюється з новим змістом та новим способом зображення. До цього призводять застосування колажу, монтажу, нашарування елементів тощо. У дизайні часто використовуються як структурні складові моделі, які є своєрідною «зоровою свідомістю» – візуальним конструктом (рис. 1).

У текстильному дизайні конструктивний елемент може бути виражений у вигляді фракталів, як видимий візуальний об'єкт при спрощенні форми (наприклад, при уявленні, що предмет розглядається з висоти пташиного польоту) і являє собою системні лінії, рухи, що прагнуть до узагальнення. Це знаходить втілення в реалізації абстрактних принтів.

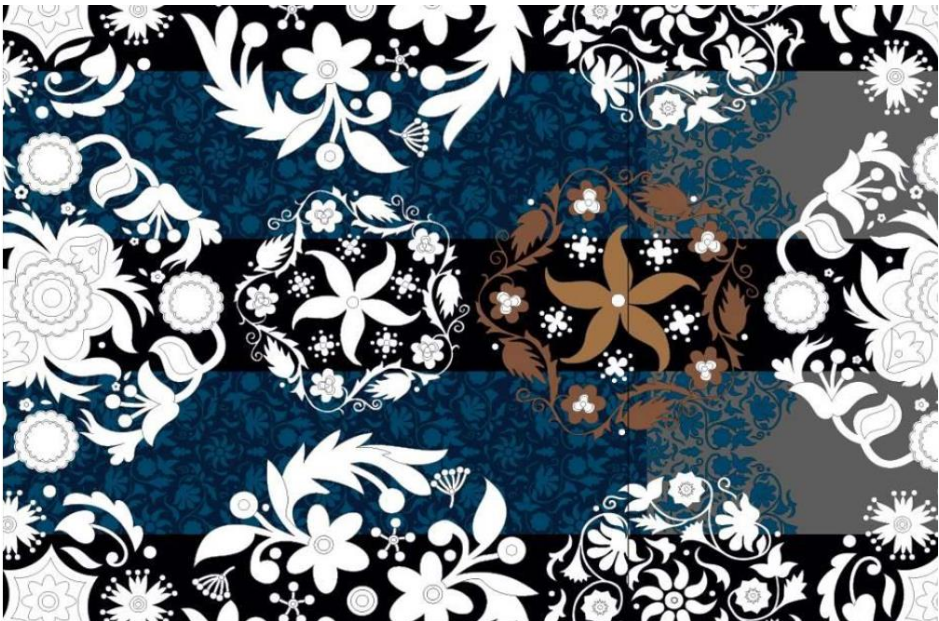

Рис. 1. Застосування фрактальності в ескізі текстилю за мотивами традиційного татарського орнаменту

Пленер є невичерпним джерелом для натхнення, пошуку нових ідей та форм. Графічне рішення та форма образотворчого мотиву часто нагадують художнику спосіб побудови композиції принта. Однак усі вищевикладені методи дають можливість дизайнеру з текстилю виявити креативність, виробити стратегію відповідно до технічного завдання; використання кожного методу народжує безліч текстильних дизайнів, передбачає використання різних матеріалів, технік і технологій, у тому числі цифрового проектування.

Список використаних джерел

1. Джонс Д. К. Методи проектування. Київ : Світ, 1986. 328 с.
2. Євін І. А. Мистецтво і синергетика. Київ : Едіторіал, 2004. 164 с.
3. Фрактал. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фрактал> (дата звернення: 15.09.2022).
4. Юргенс Х., Пайтген Х.-О., Заупе Д. Мова фракталів у світі науки. *Scientific American*. № 10, Жовтень, 1990. С. 36–44.
5. Яковець І. О., Ляковська О. О. Фрактал – математика мистецтва. дослідження природності фрактальних проявів. *Вісник ХДАДМ Образотворче мистецтво*, 2011. № 2. С. 166–171.
6. Barnsley M. F. *Fractals Everywhere*. Boston: Academic Press Professional, 1993. 531 p.
7. Mandelbrot B. *The Fractal Geometry of Nature*. W. H. Freeman, San Francisco, 1982. 468 p.

Наталія ПОРОХ

«ЗАКЛИК ДО НАВЧАННЯ» ФУКУДЗАВИ ЮКІТІ У СТАНОВЛЕННІ МЕЙДЗІЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Одне з найпріоритетніших завдань будь-якої держави полягає у створенні ефективної системи освіти та забезпечення її якісного функціонування, адже у сучасному світі сталий соціально-економічний розвиток країни, без сумніву, пов'язаний із серйозними інвестиціями у людський капітал та підготовкою висококваліфікованих спеціалістів. У цьому контексті неабиякий інтерес викликає досвід Японії, адже система освіти цієї східноазійської країни є однією із найбільш ефективних у світі.

Упродовж тривалого часу японцям вдалося створити унікальну модель освітньо-виховного процесу. Її важливою складовою була й залишається вірність традиціям та особлива увага до духовного виховання особистості. Це дозволило поєднати цінності «східної» культури із «західними» новаціями, що, зрештою, відобразилося у формуванні нової культурної ідентичності японців в епоху Мейдзі (1868–1912) [1, с. 148].

Початок становлення освітньої системи в Японії припадає на VII сторіччя, тобто на період зародження самурайства. Майбутні воїни повинні були не лише майстерно володіти зброєю, а й розуміти принципи буддизму та конфуціанства, вивчати грамоту і каліграфію, музику й літературу [4, с. 80]. Мир і спокій у країні за часів сьогунату Токугава (1603–1868) сприяли подальшій трансформації ролі самураїв з військової на адміністративну, що спричинило зростання їхньої освіченості та рівня культури. В японській освіті відбулося подальше зміщення акцентів з вивчення військових мистецтв на оволодіння різними художніми дисциплінами (поезія, граматики, стилістика, музика, каліграфія, арифметика, стрільба з лука, етикет, вміння керувати кіньми, шиття, складання ікебани, вивчення чайної церемонії та ін.) [2, с. 26–27].

Становлення сучасної освітньої системи Японії розпочалося під час першої модернізації країни, зініційованої Мейдзі (тронне ім'я імператора Муцухіто, роки правління 1867–1912) та детермінованої європейськими (а пізніше – й північноамериканськими імпульсами), у середині XIX сторіччя. Консервативна революція Мейдзі ісін стала важливою передумовою формування сучасної японської державності та одночасного збереження спадкоємності її історії та культури.

Ще задовго до реставрації Мейдзі Японія вирізнялася активним сприйняттям європейської культури у таких сферах, як медицина, астрономія, ботаніка тощо. Упродовж XVIII – початку XIX сторіччя поряд із засвоєнням європейської науки